

Política tòxica

Fa dos anys que l'abocador dels Hostalets de Pierola conté residus industrials tòxics, en part provinents d'abocaments il·legals de poblacions de la Plana. Aquesta notícia torna a replantejar: què cal fer-ne, dels residus industrials tòxics i perillosos?

Quan feia pocs dies que s'havia abandonat el projecte de construir un abocador de residus industrials especials a les mines de sal de Cardona, la denúncia de l'abocament de residus tòxics industrials a Can Mata (els Hostalets de Pierola, Anoia) ha desencadenat un xàfec polític i social. L'abocador, autoritzat per a residus urbans i industrials inerts, és gestionat per la multinacional nord-americana BFI, que hi ha abocat escòries d'alumini sense els permisos adients, segons que afirmen els responsables dels Verds, que ho han denunciat a la Fiscalia de Medi Ambient.

Els Hostalets demana responsabilitats a la Junta de Residus de la Generalitat de Catalunya per haver permès aquests abocaments. Però és una acció il·legal? Segons la Junta de Residus, en virtut de la disposició transitòria del Decret 34/1996, "mentre no hi hagi instal·lacions autoritzades per a fer els tractaments que resulten de l'aplicació del catàleg [llista que estipula el tipus de gestió per als residus, classificats segons el seu grau de perillositat] la Junta de Residus determinarà la forma de gestió alternativa més correcta i viable en cada cas". Les escòries d'alumini figuren en el catàleg i no hi ha a Catalunya cap instal·lació autoritzada per a fer-ne el tractament. Per aquesta raó l'alternativa triada per la Junta fou d'abocar-les als Hostalets.

Tant els Verds com l'ajuntament de la població exigeixen responsabilitats perquè consideren que els dipòsits de residus especials o tòxics i perillosos necessiten un estudi d'impacte ambiental, que no s'ha fet en el cas de l'abocador

de Can Mata. Segons els responsables ecologistes, aquesta situació podria donar-se en alguns altres indrets dels Països Catalans. Així afirmen que els residus de Can Mata podrien haver anat a parar durant molt de temps a l'abocador de Vacarisses i creuen que hom aboca residus similars a uns terrenys de Sant Sadurn d'Anoia.

Els residus provenen d'empreses situades a Catalunya, dedicades a recuperar alumini vell que, després d'una segona fosa, serveix per a modelar noves figures. En la transformació hi ha uns

ment als aqüífers i als pous. A més, els metalls solen ser nocius per a la salut humana perquè, com que són bioacumulables, s'incorporen a la cadena alimentària i es fixen als teixits.

Residus amb antecedents.

L'abocament de residus tòxics per una d'aquestes empreses del sector de l'alumini, Intal SA, ja té antecedents. Situada a Castellbisbal (Baix Llobregat) va enterrar escòries durant sis anys a les comarques de la Plana, en unes parcel·les particulars situades a Orpesa, Vila-real, Almassora i Xilxes. Els fets sortiren a la llum el 1996, quan un pagès va denunciar a la Conselleria de Medi Ambient de la Generalitat Valenciana que l'aigua de l'aqüífer que utilitzava per regar era contaminada. La resposta de l'administració valenciana no es va fer esperar: va exigir a l'empresa catalana que s'endugués els residus immediatament i que reparés el mal fet. Fins aleshores la Junta de Residus de la Generalitat de Catalunya ignorava els fets perquè Intal havia falsejat les tones de substàncies tòxiques que produïa. Però ara aquests residus han tornat a Catalunya i l'abocament té el vist-i-plau de la Junta de Residus. Segons els responsables, l'espai on es troben té les condicions tècniques necessàries per a garantir la gestió correcta d'aquests residus.

La polèmica s'ha desencadenat just quan l'Ajuntament dels Hostalets havia de decidir si ampliar l'abocador de Can Mata fins a 5.000 m³. Després de la denúncia dels Verds, la balança s'ha inclinat en favor dels contraris al projecte: l'abocador no s'ampliarà,

Un 19% de les deixalles industrials perilloses de la indústria a Catalunya no pot ser reutilitzat ni incinerat.

processos químics amb clorurs —uns elements molt perillosos, si no es tracten correctament—. Quan aquests residus no s'abocuen en les condicions idònies, és a dir, quan van a parar en instal·lacions sense sistemes d'impermeabilització, d'aïllament ni de drenatge adequats, esdevenen altament perillosos perquè els lixiviat (líquids que se'n desprenen amb l'escorrentia originada per l'aigua de la pluja o de les emanacions de les escòries) es filtren a terra i passen directa-

Revaloritzar i no abocar

L'emmagatzematge de residus industrials a l'abocador dels Hostalets de Pierola no és un fet aïllat. Escàndols semblants, relacionats amb les escòries procedents de la segona fase de l'alumini, varen esclatar el 1993 a Setúbal (Portugal). Ara és il·legal d'abocar-ne al País Basc i a Castella-Lleó, i les autoritats d'alguns països, com Alemanya, França, Itàlia i Noruega, també ho han prohibit.

L'alternativa dels abocaments és la recuperació del residu perquè torni a servir de primera matèria. A Valladolid hi ha una empresa que recupera aquest residu, Valcritec SA, que aprofita les escòries salines procedents de la segona fosa de l'alumini per elaborar un nou producte, anomenat Paval, utilitzat en la fabricació de productes substitutius d'argiles, bauxites i caolins i, per tant, apte per a la fabricació de fibres refractàries i aïllants. Aquesta empresa va voler establir-se a Catalunya però la Junta de Residus li va denegar el permís perquè no va veure clars els processos emprats.

A Catalunya, el Programa de Residus Especials té per objectiu de recuperar-ne un 20% l'any 2000. Actualment, segons dades de la Borsa de Subproductes de la Cambra de Comerç de Barcelona, s'aprofiten econòmicament el 32% d'aquestes residus venent-los com a subproducte, és a dir, recuperant-los com a primera matèria. Com que la fita de la Borsa de Subproductes era de recuperar-ne el 29%, podem veure que la reutilització de residus és un negoci en expansió. **M. L. / J. C.**

per més que reuneixi les condicions tècniques per a rebre residus urbans i inerts, i que es trobi en una zona molt argilosa —és a dir impermeable—, cosa que en fa un lloc "idoni" per a emmagatzemar-hi escombraries amb certes garanties de seguretat.

La decisió no sorprèn gaire perquè ningú no vol deixalles a prop de casa, especialment quan vénen dels altres municipis. Aquest rebuig, que els anglo-saxons anomenen NIMBY ("Not in My Back Yard": no al pati del darrere), és un fenomen generalitzat als països desenvolupats on la població demana una certa qualitat ambiental i sanitària i, per tant, vol viure sense brutícia. Ara bé, una cosa és treure les escombraries de la vista, i una altra fer-les desaparèixer. En aquest sentit, les manifestacions NIMBY van molt relacionades amb la manca de coneixement que els ciutadans tenen de la destinació dels residus que ells mateixos generen, i que els governs no es preocupen gaire de corregir.

Així, a la irresponsabilitat de fons que palesa el fenomen NIMBY (genero deixalles però no em vull fer càrrec dels inconvenients de gestionar-les), s'hi afegeix una manca de voluntat d'afrontar un problema política-

ment poc rendible (un conflicte que té costos electorals, més val aparcar-lo). És a dir, que mentre augmenta la generació de residus els responsables polítics de gestionar-los es resisteixen a plantar-hi cara de forma efectiva.

Segons dades del 1991 relatives a tot l'estat espanyol, toquen a 19,3 quilos de residus diaris per persona. Un 5% d'aquesta quantitat ve de la indústria en forma de residus inerts, no-especials i especials. Els residus especials són els que tenen característiques tòxiques o perilloses que necessiten un tractament específic i un control periòdic a fi de minimitzar-ne els efectes nocius ara i en el futur. Per tant, els residus tòxics i perillosos han de ser tractats abans d'anar a parar a un abocador, especialment preparat per rebre'ls.

Als Països Catalans la situació difereix una mica d'aquest plantejament, perquè no hi ha cap abocador de residus especials. En conseqüència, les 400.000 tones llargues de residus que cada any genera la indústria del Principat, i que no es cremen ni s'aprofiten, van a parar a abocadors de residus sòlids urbans (RSU), que, en principi, tenen uns compartiments especials. Les escòries d'alumini abocades a Can Mata han

Abocador dels Hostalets de Pierola. Els dipòsits de residus especials o tòxics necessiten un estudi d'impacte ambiental que no s'ha fet en aquest abocador.

L'Ajuntament dels Hostalets ha decidit no ampliar l'abocador.

Aquest terreny permet emmagatzemar escombraries amb certes garanties de seguretat.

seguit aquesta trajectòria (ja habitual al país, ho continuarà essent fins que no s'hi construeixin dipòsits de seguretat). En el cas concret de Catalunya, la legislació preveu la instal·lació d'un dipòsit d'aquests, com a mínim, però no acaben de trobar-li un lloc idoni. Ja el 1990 es va aturar la construcció d'un abocador a Forés (Conca de Barberà) i fa unes setmanes també es va descartar el projecte de situar-lo a les mines de sal de Cardona (Bages). Mentrestant, la indústria continua generant residus, i no saltres també.

Estratègia política. Els Verds no reclamen la clausura de l'abocador; només denuncien irregularitats relacionades amb el transport de les escòries d'alumini fins als Hostalets i recriminen a la Junta de Residus que permeti l'abocament d'un compost tòxic que podria aprofitar-se. Aquest és el concepte clau: aprofitar els residus com a subproductes, val a dir: donar utilitat al resultat inútil d'una activitat humana.

Deixant de banda el cas concret de Can Mata, el fet és que no tots els residus es poden tornar a utilitzar. Així, doncs, sembla que si es generen residus no aprofitables i no es volen abocadors, el que caldria fer és eradicar les indústries del nostre país.

Una altra opció, més realista, consisteix a millorar els processos productius perquè no generin tants residus i que siguin menys tòxics. La minimització és, a més de les tres erres (recuperació, reutilització i reciclatge) el principi de totes les lleis sobre residus formulades aquests darrers anys a la Unió Europea. A fi d'impulsar els circuits de subproductes –residus reutilitzables– i de millorar els processos productius les lleis preveuen l'aprovació d'un cànon o d'algun impost que reverteixi en les indústries que incorporen tecnologies i processos nets. El Progra-

ma de Residus Especials de Catalunya, aprovat el 1993 vol recollir 3.000 milions de pessetes anuals que es destinarien a finançar producció neta. Tot i l'aprovació de la llei i del programa, fa més de tres anys, encara no s'ha dut a terme. El projecte de llei sobre residus, que amb quatre anys de retard amb relació a la directiva comunitària discuteix el parlament espanyol, també preveu ajudes i subvencions. Encara que la competència sobre residus recaigui en els governs autonòmics, el projecte els servirà de llei marc.

Malgrat les bones expectatives, i a la vista de l'exemple català, si les lleis s'aproven però no s'executen, no serveixen de gaire res. Mentre la llei catalana de residus prioritza la recuperació, la Junta autoritza l'abocament de residus aprofitables. A més, sovint hi ha qui ni tan sols predica de paraula. Així, a la Cimera del Clima de Quioto, que proposava de reduir un cert tipus de residu (emissions de CO₂), la ministressa espanyola de Medi Ambient, Isabel Tocino, hi defensava que es pogués augmentar un 17%, oblidant la màxima que el millor residu és el que no es genera.

**Mònica López /
Johanna Cáceres**

Topografies

Del 18 de desembre del 1997
al 12 de gener del 1998

*Mirades sobre
els paisatges de
Pla i Fuster*

Sala d'exposicions del Palau Marc
del Departament de Cultura
de la Generalitat de Catalunya.
Rambla de Santa Mònica, 8
Barcelona

 Ajuntament de Sueca
 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Amb el suport de
